

ΚΑΠΕΤΑΝ ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Η μακραίωνη ιστορία της πατρίδος μας, οι απελευθερωτικοί και αμυντικοί αγώνες του λαού μας, αναδεικνύουν σε κάθε κρίσιμη εθνική περίοδο πλήθος ηρωικών μορφών, που με το αγωνιστικό τους φρόνημα, με το πατριωτικό τους ήθος και την αφοσίωσή τους στα ιδανικά της Ορθοδοξίας, μετουσιώνονται σε φωτεινά παραδείγματα γενναιότητας και αυτοθυσίας, σε πρότυπα ανδρείας και ψυχικού σθένους, σε σύμβολα αυταπάρησης και ανιδιοτελούς εθνικής προσφοράς.

Ξεχωριστή θέση ανάμεσά τους κατέχουν οι τιμώμενοι σήμερα στο χώρο του μαρτυρίου τους, ο Μεσσήνιος Σαράντος Αγαπηνός, ο καπετάν Άγρας, ο «ιδανικός ήρωας» του Μακεδονικού Αγώνα και ο πιστός του σύντροφος, το αγνό παλικάρι από τη Νάουσα, ο Αντώνης Μίγκας, οι οποίοι με την ηρωική τους θυσία, αναδεικνύονται αυτόκλητα σε εμβληματικούς εθνομάρτυρες της ελευθερίας της Μακεδονίας μας.

Για να αξιολογήσουμε και να αποτιμήσουμε τη δράση και τη θυσία τους, για να εκτιμήσουμε το χαρακτήρα, το ήθος και το δυναμισμό τους, για να κατανοήσουμε τις ανησυχίες, τις αγωνίες και τους αγώνες τους για την ελευθερία των αλύτρωτων Μακεδόνων, είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε τις ιδιαιτερότητες και την κρισιμότητα των συνθηκών που επικρατούσαν στη Μακεδονία στις αρχές του εικοστού αιώνα, όπου δινόταν αγώνας ζωής και θανάτου για τον Ελληνισμό της.

Να λάβουμε σοβαρά υπ' όψιν ότι δεν επρόκειτο για μια συνήθη πολεμική σύρραξη, αλλά για μια διαπάλη μακροχρόνια και ιδιόμορφη, μέσα σε μια πρωτόγνωρη ατμόσφαιρα ρευστών εθνικά συνειδήσεων, με ανορθόδοξη τακτική πολέμου, με τους Έλληνες και τους Βουλγάρους, δεινούς αντιπάλους και διεκδικητές της ιστορικής Μακεδονίας, όπου τα πάντα μαρτυρούσαν τους ακατάλυτους δεσμούς της με τον Ελληνισμό.

Από το 1872 σοβαροί κίνδυνοι εμφανίζονται και απειλούν τη Μακεδονία. Πρόκειται για την αναζωπύρωση των ρωσικών επεκτατικών σχεδίων και των βουλγαρικών βλέψεων για την περιοχή. Η Ρωσία εποφθαλμιά την κηδεμονία του βαλκανικού χώρου, τον έλεγχο των Στενών και της Μεσογείου και караδοκεί για το σκοπό αυτό το κάθε στραβοπάτημα του «μεγάλου ασθενούς» της Ευρώπης, όπως χαρακτηρίζεται η παραπαίουσα Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Με ενθάρρυνση και ενίσχυση της Ρωσίας, η Βουλγαρία μεταβάλλεται σε όργανο υλοποίησης των σχεδίων της, σε μοχλό πίεσης επί των οθωμανικών πλευρών, σε αντίποδα και σφοδρό αντίδικο των ελληνικών συμφερόντων στη Μακεδονία.

Είναι το κρίσιμο έτος, όπου, μετά από ρωσικές πιέσεις, ο Σουλτάνος παραχώρησε το δικαίωμα στη Βουλγαρική Εκκλησία να αποσχισθεί από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, ως Εξαρχία, και να αποκτήσει επιρροή και δικαιοδοσία και σε περιοχές της Μακεδονίας, όπου τουλάχιστον τα 2/3 των κατοίκων της θα δήλωναν την αναγνώρισή της.

Οι φαινομενικά εκκλησιαστικές διαφορές δεν άργησαν να μεταλλαχθούν σε εδαφικές διεκδικήσεις, να προκαλέσουν το διχασμό των αυτόχθονων Μακεδόνων και να προσλάβουν μορφή φανατικών πατριωτικών συσπειρώσεων και συγκρούσεων, με αιχμή δόρατος τις όψιμα και τεχνηέντως αφυπνισμένες εθνικές συνειδήσεις.

Οι Πατριαρχικοί, που θεωρούσαν το Οικουμενικό Πατριαρχείο ως δύναμη ενωτική και ταυτόσημη της Ορθοδοξίας και του Ελληνισμού, χαρακτηρίζονται ως Γραικομάνοι και οι οπαδοί της Εξαρχίας θεωρούνται βουλγαρίζοντες.

Οι Βούλγαροι, εκμεταλλευόμενοι το σλαβοφανές γλωσσικό ιδίωμα, που χρησιμοποιούσε ο αγροτικός κυρίως πληθυσμός της Μακεδονίας και την επιφυλακτική έως παθητική στάση του μικρού Ελληνικού Βασιλείου, οργάνωσαν μεθοδικά, επί τρεις 10ετίες περίπου, μια πρωτοφανή εκστρατεία, με συστηματική προπαγάνδα, με ελκυστικά συνθήματα, αλλά και με εκβιασμούς, χρηματισμούς και ωμότητες, με στόχο την μεταστροφή προς την Εξαρχία και τον εκβουλγαρισμό του γηγενούς πληθυσμού της Μακεδονίας. Αξίζει να επισημάνουμε ότι η ελεύθερη Ελλάδα αντιμετώπιζε σοβαρά εσωτερικά προβλήματα, από την πτώχευση του 1893, από την εφιαλτική εμπειρία του ατυχούς πολέμου του 1897, από τον διεθνή οικονομικό έλεγχο του 1898, αλλά κυρίως από τη νοοτροπία της αδράνειας και της ολιγωρίας και από τη λογική του εφησυχασμού και της μετριότητας, που δεν της επέτρεπαν να σταθμίσει την κρισιμότητα της καταστάσεως στη Μακεδονία.

Έπρεπε να συμβούν τραγικά γεγονότα κατά τα έτη 1903-1904 με τις βιαιότητες του βουλγαρικού κομιτάτου και κυρίως με τον θάνατο του εθνομάρτυρα Παύλου Μελά (13-10-1904) για να αφυπνισθεί η Αθηναϊκή κοινωνία, από πρωτοβουλίες και κινητοποιήσεις ιδιωτών, εκδοτών εφημερίδων, αξιωματικών, συλλόγων.

Η ένοπλη μορφή του Αγώνα εκδηλώθηκε, από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, αρχικά στη Δυτική Μακεδονία και δεν άργησε να επεκταθεί στο Βέρμιο και στον Βάλτο των Γιαννιτσών, μέχρι τη Γουμένισσα. Σ' αυτό συνέβαλε η αποτυχία της εξέγερσης του Ίλιντεν (20-7-1903), που είχε ως επακόλουθο την μετακίνηση και καταφυγή τουλάχιστον 250 Κομιτατζήδων προς τους φυσικούς και λαβυρινθώδεις κρυψώνες του Βάλτου των Γιαννιτσών.

Ο περίφημος Βάλτος, που με τόση γλαφυρότητα και ζωντάνια κατέγραψε και ιστόρησε τα «Μυστικά του» η **Πηνελόπη Δέλτα**, ήταν μια τεράστια ελώδης έκταση 180 τ.χλμ. περίπου, με αβαθή νερά και βούρκο, σωστή απροσπέλαστη ζούγκλα και με την ελονοσία, την περιβόητη «τρέσκα», να μαστίζει τον πληθυσμό της περιοχής.

Εκτεινόταν μεταξύ των καζάδων Θεσσαλονίκης, Γιαννιτσών, Βέροιας και Βοδενών και όλοι οι αμαξωτοί δρόμοι και οι σιδηρόδρομοι που συνέδεαν τη Θεσσαλονίκη με όλα τα αστικά κέντρα της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας μέχρι το Μοναστήρι, περνούσαν από δίπλα του.

Από πολύ νωρίς οι Βούλγαροι είχαν επισημάνει τη στρατηγικότητα των θέσεών του, κατέφυγαν στα απροσπέλαστα κρησφύγετά του και τα χρησιμοποίησαν ως ασφαλή καταφύγια και ορμητήριά τους για να θέσουν υπό τον έλεγχό τους τα κυριότερα περάσματά του. Πολύ σύντομα αποτέλεσε ένα ανεξέλεγκτο και ανεξάρτητο «κράτος εν κράτει» μέσα στην καρδιά του βιλαετίου της Θεσ/νίκης.

Ο τουρκικός στρατός της περιοχής, η δύναμη του οποίου υπολογιζόταν σε 160 περίπου τάγματα πεζικού και πυροβολικού, ενώ είχε στην απόλυτη εξουσία και διοίκησή του τρία βιλαέτια (Θεσ/νίκης, Μοναστηρίου και Κοσσόβου) δεν μπόρεσε να θέσει υπό τον έλεγχό του την περιοχή του Βάλτου των Γιαννιτσών. Απέφευγε τα ύπουλα νερά του, όπου παραμόνευαν ο βούρκος, οι θέρμες και οι κομιτατζήδες.

Οι συγκρούσεις μέσα στον Βάλτο διεξάγονταν κατά τρόπο ανορθόδοξο, ύπουλο και σκληρό. Η συμβατική τακτική του πολέμου δεν είχε πέραση και εφαρμογή. Εδώ χρειάζονταν υπομονή, πονηριά και στρατηγικές αιφνιδιασμού.

Το Ελληνικό Προξενείο έγκαιρα είχε επισημάνει τη στρατηγική σημασία του Βάλτου και επίμονα αναζητούσε τρόπους και κατέστρωνε σχέδια για το πώς θα αποκτήσει τον έλεγχο της περιοχής. Αυτό κατορθώθηκε σταδιακά από το φθινόπωρο του 1904, χάρη στην μεθοδικότητα του Λάμπρου Κορομηλά, στη θέληση και την πείρα του γηγενούς πληθυσμού και των ντόπιων οπλαρχηγών της περιοχής, με κυριότερο πρωταγωνιστή τον Γκόνο Γιώτα από τα Γιαννιτσά και την εθελοντική συμμετοχή αξιωματικών και οπλιτών από την ελεύθερη Ελλάδα, την Κρήτη, την Μάνη, την Μεσσηνία, την Ρούμελη κ.α.

Από το Φθινόπωρο του 1904 άρχισαν να δραστηριοποιούνται οι πρώτες ελληνικές ανταρτικές ομάδες του Τζόλα Περήφανου και Θεοχάρη Κούγκα από τον Γιδά και του Γκόνου Γιώτα από τα Γιαννιτσά. Τα πρώτα οργανωμένα ελληνικά ανταρτικά σώματα άρχισαν να εμφανίζονται στον Βάλτο από τον Μάιο του 1905, το πρώτο υπό τον Κων/νο Μπουκουβάλα (Καπ. Πετρίλος). Ακολούθησαν τα σώματα των: Στ. Ρήγα (Καβοντόρος), Χρ. Πραντούνα (Καψάλης), Νικ. Ρόκα (Κολιός), Κων. Σάρρου (Κάλας), Ι. Δεμέστιχα (Νικηφόρος), Π. Παπατζαντεέα, Μιχ. Αναγνωστάκου (Ματαπάς) και Σαράντου Αγαπηνού (Καπετάν Άγρα).

Ο **Σαράντος** ή **Τέλλος Αγαπηνός** γεννήθηκε στο Ναύπλιο το 1880. Η πατρική του οικογένεια, με προγόνους αγωνιστές του Εικοσιένα, καταγόταν από τους Γαργαλιάνους. Έχασε σε παιδική ηλικία τον πατέρα του που ήταν Εφέτης και μεγάλωσε και ανατράφηκε σε ένα οικογενειακό περιβάλλον, όπου η φιλοπατρία, οι ηθικές αξίες και η αίσθηση του καθήκοντος αποτελούσαν τρόπο ζωής. Ζωηρός, ευαίσθητος και πανέξυπνος, εισάγεται σε ηλικία μόλις 17 ετών στη Σχολή Ευελπίδων. Όταν ολοκληρώνει τις σπουδές του και ενώ του προοιωνίζεται λαμπρή καριέρα στο Στρατό, ζητά επίμονα από τους ανωτέρους του, από τον ίδιο τον Διάδοχο Κωνσταντίνο, να σταλεί στη γραμμή των εθνικών συνόρων. Καταφέρνει να τους πείσει τελικά και τον Φεβρουάριο του 1902 τοποθετείται στο 2ο Σύνταγμα Ευζώνων στον Τύρναβο.

Εκεί φτάνουν συνεχώς δυσάρεστα νέα από την αλύτρωτη Μακεδονία. Για τις απροκάλυπτες αγριότητες των κομιτατζήδων και την απάνθρωπη καταπίεση των Τούρκων. Ο νεαρός Μεσσήνιος ανθυπολοχαγός δε συγκρατείται από κανέναν και με τίποτα. Θέλει διακαώς να περάσει τα σύνορα και να ριχτεί στον αγώνα για την απελευθέρωση της Μακεδονίας. Λόγω του νεαρού της ηλικίας του, οι αιτήσεις του αρχικά απορρίπτονται. Με την επιμονή του καταφέρνει επιτέλους να εξασφαλίσει την πολυπόθητη άδεια.

Με συγκεκριμένες οδηγίες από το Ελληνικό Προξενείο Θεσσαλονίκης, με τη πολύτιμη συνδρομή και την πείρα του υπολοχαγού **Κωνσταντίνου Μαζαράκη**, που ήταν υπεύθυνος του τομέα Ναούσης-Βερμίου, συγκρότησε την ομάδα του που την αποτελούσαν 12 επιλεγμένοι εύζωνοι και ο μόνιμος επιλοχίας **Γιώργης Τηλιγάδης**, και κατάγονταν όλοι από την ορεινή Ευρυτανία. Με υπόδειξη του Μαζαράκη προστέθηκαν στην ομάδα του και οι **Χρήστος Κάρτας** και **Αθ.Χόντζας** από το Βλάδοβο, άριστοι γνώστες των συνθηκών της περιοχής.

Από το Βόλο, στις 23 Σεπτεμβρίου του 1906, μία ημέρα πριν αναχωρήσει για τη Μακεδονία, ο Άγρας γράφει στο θείο και προστάτη του Χρήστο Ταβουλαρίδη:

Η σημερινή ημέρα είναι δι'εμέ η σκληροτέρα και συγχρόνως η γλυκύτερα τοιαύτη. Δεν υπάρχει γλυκύτερον, υψηλότερον και τιμητικότερον του να συναισθάνεται τις ότι προώρισε την ζωήν του προς υπεράσπισιν των αδίκως και

βαρβάρως καταπατουμένων δικαίων της Πατρίδος μας. Εύχομαι ίνα ο Θεός με βοηθήσει και με συνδράμη εις τον αγώνα οίον από αύριον αποδώμαι».

Για τον χαρακτήρα του Άγρα, ο βιογράφος και συμπατριώτης του, Γυμνασιάρχης εκ Φιλιατρών **Θεόδ. Κανελλόπουλος**, μας παραθέτει, τις γνώμες συμμαθητών και συμπολεμιστών του, που είναι και οι πιο πειστικές για τα ψυχικά του χαρίσματα.

Ο Νικ. Ρόκας, συμμαθητής και φίλος του Άγρα, αρχηγός σώματος στον Βάλτο υπό το ψευδώνυμο Κολιός, τον γνωρίζει καλύτερα από κάθε άλλον, γράφει γι' αυτόν «Ο αείμνηστος Τέλλος Άγρας, νέος ορμώμενος από υψηλά ιδεώδη, κατείχετο υπό της διαπύρου επιθυμίας να συμμετάσχει του μακεδονικού αγώνος. Υπήρξεν φύσει γενναίος αξιωματικός και ηθικότατος με υψηλά πατριωτικά αισθήματα».

Ο Ιωάννης Δεμέστιχας (Καπετάν Νικηφόρος), συμπολεμιστής του Άγρα μέσα στον Βάλτο, γνώρισε καλά τις ψυχικές και τις πολεμικές του αρετές και τον περιγράφει ως εξής: «Ήτο ήρεμος, με ευγενικούς τρόπους και διέθετε αμέσως ευνοϊκώς όσους ήρχοντο εις συνομιλίαν μαζί του, ενέπνεε δε εύκολα εμπιστοσύνην. Λιτός και απλούς, καθ' υπερβολήν μάλιστα, εφρόντιζε ελάχιστα δια τον εαυτόν του, τους άνδρας του όμως εφρόντιζε και ηγάπα καθ' υπερβολήν. Είχε μεγάλην ψυχήν και ευγένειαν ήθους όλως ασυνήθη, συνεδύαζε δε ταύτας με αδάμαστον θέλησιν και προσήλωσιν άκαμπτον εις το έργον, το οποίον ανέλαβε, μη διστάζων χάριν αυτού ούτε προ δυσχερειών ούτε προ οιουδήποτε κινδύνου.

Κίνητρών του δεν ήτο η φιλοδοξία ή εγωισμός και υπολογισμός, αλλά το έργον και το καθήκον του ως αγωνιστού και αρχηγού. Ουδεμίαν δε είχε ιδιοτέλειαν και τούτο δε και η ψυχική ανωτερότης και το προσωπικόν του παράδειγμα του είχαν εξασφαλίσει βαθυτάτην συμπάθειαν και εκτίμησιν των ανδρών του. Έτοιμοι ήσαν πάντοτε χάριν αυτού εις πάσαν θυσίαν».

Τέλη Οκτωβρίου του 1906, με μια αιφνιδιαστική επιχείρηση κατέλαβε την καλύβα **Κούγκα**, παλιό και σημαντικό οχυρό των Βουλγάρων στο Βάλτο και, αφού την επισκεύασε και την εφοδίασε κατάλληλα, την κατέστησε στο εξής αρχηγείο του και κέντρο οργάνωσης των περιπολιών και επιθέσεων του. Είχε ταυτίσει την Κούγκα με την τύχη του: «Αν χαθεί η Κούγκα, θα χαθώ κι εγώ» έλεγε συχνά.

Ήταν παροιμιώδης η αγάπη και η στοργή με την οποία περιέβαλε τους άντρες της ομάδας του. Με την ανωτερότητα και την ευγένεια ψυχής που τον διέκριναν, τους ενέπνεε συναισθήματα δικαιοσύνης, αξιοπρέπειας και αλληλοσεβασμού. Πολύ σύντομα απέκτησε την εμπιστοσύνη και τον σεβασμό όλων των χωρικών του Βάλτου. Ακόμα και οι εξαρχηκοί της περιοχής αναγνώριζαν τη δίκαιη κρίση και τη μεγαλοψυχία του.

Βαθύτατα ευσεβής ο Άγρας φέρνει συχνά στην Κούγκα ιερείς για να μεταλάβουν τον ίδιο και τους άντρες του. Σε μια τέτοια ιδιαίτερη στιγμή, παραμονή Θεοφανείων του 1907, έφερε τον Παπα-Νικόλα, από τη γειτονική Μαρίνα, για να κάνει Αγιασμό και να μεταλάβει τους άνδρες του, δέχτηκε αιφνιδιαστικά πυρά κομιτατζήδων μέσα στο χώρο της Κούγκας, όπου σκοτώθηκε ο π. Νικόλας και τραυματίστηκαν δύο εύζωνοι της ομάδας του.

Εν τω μεταξύ η εξαντλητική εργασία και οι περιπολίες στα βαλτόνερα, η υγρασία, οι θέρμες και δύο τραυματισμοί του κλονίζουν την υγεία του Άγρα. Μένει στον Βάλτο μέχρι τον Φεβρουάριο του 1907. Η μεγάλη θέληση και η φλόγα του ενθουσιασμού του δεν ακολουθούνε πλέον το καταπονημένο και ασθενικό σώμα του. Ο Νικηφόρος τον πίεσε και τον έπεισε τελικά να αποσυρθεί στη Νάουσα.

Εδώ γνώρισε και συνδέθηκε με τον Αντώνη Μίγκα, νεαρό ράφτη και γουνέμπορο, που δικαίως θεωρείται εμβληματική μορφή αγνού και ανιδιοτελούς πατριώτη, υπόδειγμα εθελοντικής προσφοράς και αυτοθυσίας, πρότυπο ανυπόκριτης φιλίας και ειλικρινούς αφοσίωσης στον Καπετάν Άγρα.

Στη Νάουσα συλλαμβάνει την ιδέα της προσέγγισης και συμφιλίωσης με αρχηγούς της πλευράς των βουλγαριζόντων, όπως ήταν ο Βάνη Ζλατάν και ο Γκιόργκι Κασάπτσε, με τους οποίους πολλές φορές είχαν συγκρουσθεί στον Βάλτο. Επιδίωξη του ήταν η μελλοντική τους συνεργασία για την από κοινού αντιμετώπιση των Τούρκων κατακτητών. Ο Αντώνης Μίγκας ήταν από τους λίγους επιφανείς Ναουσαίους που γνώριζαν τις μυστικές επιδιώξεις και πυρετώδεις κινήσεις του Αρχηγού, από τον Μάιο του 1907.

Μετά από συζητήσεις πολλών ημερών συμφωνήθηκε να γίνει συνάντηση το μεσημέρι της Κυριακής 3 Ιουνίου 1907 στη θέση Γκαβράν Κάμιν, πάνω από την Αγία Φωτεινή του Βερμίου. Παρά τις αντιρρήσεις πολλών Ναουσαίων προκρίτων, που γνώριζαν τον πανούργο χαρακτήρα του Ζλατάν, πηγαίνει στη συνάντηση συνοδευόμενος από επτά συντρόφους του, άοπλους όπως ήταν η συμφωνία, την οποία όμως δεν τήρησαν οι δύο βοεβόδες. Έτσι, μετά τις πρώτες φιλοφρονήσεις, πετάχτηκαν από τους γύρω θάμνους δεκάδες οπλισμένοι κομιτατζήδες που συνέλαβαν, χτύπησαν και έδεσαν τον Άγρα και τον Μίγκα, που δεν εγκατέλειψε τον αρχηγό του, παρά τις προτροπές φίλων, αγαπημένων του προσώπων, ακόμα και των ίδιων των θυτών τους. Το γεγονός έγινε ταχύτατα γνωστό στη Νάουσα, την Έδεσσα και τη Θεσσαλονίκη. Σώματα ελληνικά κινήθηκαν από διάφορες περιοχές του Βερμίου για να εντοπίσουν την ομάδα των Κασάπτσε και Ζλατάν.

Ο Λάμπρος Κορομηλάς, ο οποίος συντόνιζε τον Αγώνα, έστειλε το εξής τηλεγράφημα στο Υπουργείο των Εξωτερικών: *«Αρχηγός Άγρας - Αγαπηνός επινοήσας ελθών εις συνεννόησιν προς Βουλγάρους οπλαρχηγούς, χωρίς να ζητήσει ημετέραν άδειαν, εξήλθεν πρωίαν Κυριακής άοπλος, μηδένα των οπλιτών παραλαβών, προς συνάντησιν Βουλγάρων. Τρείς ώρας δυτικώς Ναούσης παρά την θέσιν Γκαβράν Κάμιν συνήντησε απόσπασμα βλαχοβουλγαρικών Ζλατάν και Γκεώργη. Ούτοι επί δύο ώρας ύπεκρίθησαν αισθήματα φιλικά μέχρις ου επείσθησαν ότι ο αρχηγός ουδέν είχε λάβει προφυλακτικόν μέτρον. Είτα συνέλαβον αυτόν και έναν πιστόν του και απήγαγον. Τους άλλους απέλυσαν. Ολίγας έχω ελπίδας διασώσεως».*

Επί τέσσερις ημέρες τους σέρνουν δεμένους και κακοποιημένους σε επιλεγμένα χωριά της περιοχής, σωστά ανθρώπινα κουφάρια. Τους χτυπούν, τους προπηλακίζουν και τους χλευάζουν με χυδαιότητες.

Την Πέμπτη 7 Ιουνίου, μόλις σουρούπωσε, αλαλάζοντας η μεγάλη ομάδα των κομιτατζήδων, με τους δύο ημιθανείς αιχμαλώτους, κατηφόρισε από το χωριό Κερασιά στον μικρό κάμπο του Τεχόβου, και επέλεξε τον συγκεκριμένο τόπο για τη θανάτωσή τους, γιατί απείχε από χωριά εξαρχικά, ώστε να αποφευχθούν αντίποινα εις βάρος των κατοίκων τους και ήταν κοντά σε πολυσύχναστους δρόμους, ώστε να προσφέρεται για θέαμα και παραδειγματισμό των αμετανόητων γρεκομάνων.

Και η ιστορική καρυδιά δέχτηκε σε λίγο στα κλαδιά της τα μαρτυρικά σώματα των παλικαριών, με εμφανή τα σημάδια του φρικιαστικού τετραήμερου που προηγήθηκε, να αιωρούνται στον αέρα σαν δυο βουβές καμπάνες που διαλαλούσαν το μήνυμα του καθήκοντος και της θυσίας για τη Μακεδονία, σαν δυο ανθρώπινα

σήμαντρα που προμήνυαν και διακήρυτταν την αξία του υπέρτατου αγαθού της ελευθερίας.

Την επομένη του απαγχονισμού των εθνομαρτύρων ο Κορομηλάς γνωστοποιούσε το τραγικό γεγονός στο Υπουργείο των Εξωτερικών : *«Την 8ην Ιουνίου 1907 το πτώμα του Άγρα και του μετ' αυτού συλληφθέντος Τώνη ευρέθησαν πρώϊαν Παρασκευής εν τω δάσει των καρυδιών του Βλαδόβου παρά το Τέχοβον. Εφόνευσαν αυτούς δια μαχαιρών, είτα ανήρτησαν τα πτώματα. Οι κάτοικοι Βλαδόβου παρέλαβον αυτά και τελέσαντες την νεκρώσιμον ακολουθίαν έθαψαν εν τω κοιμητηρίω. Ούτος έπεσε θύμα της αδικαιολογήτου αυτού εμπιστοσύνης εις ανθρώπους φαύλους και αναζίους. Νέος εξάίρετος, διαπρέψας από της πρώτης στιγμής επί γενναιότητι και νοημοσύνη ».*

Εκατόν επτά χρόνια πέρασαν και οι κοινοί αγώνες, η μαρτυρική πορεία και η κοινή θυσία του Κ. Άγρα και του Α. Μίγκα, εξακολουθούν πάντα να αναδεικνύουν και να συμβολίζουν την άρρηκτη ενότητα του Ελληνισμού στη Μακεδονία.

Ένας φέρελπις αξιωματικός από τη Νότια Ελλάδα, ο Μεσσήνιος Σαράντος Αγαπηνός, που άφησε πατρίδα, οικογένεια και μια λαμπρή καριέρα, θεωρώντας ως υπέρτατο καθήκον του την ελευθερία της Μακεδονίας και στο πλάι του ένας ντόπιος, ένας γηγενής Μακεδόνας, ο Αντώνης Μίγκας από τη Νάουσα, που υπερασπίστηκε με τη ζωή του το δικαίωμά του να λογίζεται Έλληνας, αγωνίζονται και πεθαίνουν μαζί, δίνοντας γενναία και διαχρονική απάντηση σ' όλους αυτούς που επιμένουν, με άκρατο φανατισμό και αδιαλλαξία, με απίστευτο θράσος και αναίδεια, να παραποιούν την ιστορία, να οικειοποιούνται εθνικά σύμβολα που δεν τους ανήκουν και να μας θεωρούν αλύτρωτους αδελφούς των, ότι η ιστορική Μακεδονία είναι μία, αδιαίρετη, αδιαπραγμάτευτη και μόνο ελληνική.

Αυτοί είναι οι νέοι μάρτυρες στο εθνικό μας συναξάρι, τα ιερά σφάγια στο βωμό του καθήκοντος, στο θυσιαστήριο των αγώνων για την ελευθερία. Με την ευψυχία και την αυταπάρνησή τους στο εθνικό προσκλητήριο, με τον απaráμιλλο ηρωισμό και τη θυσία τους, μας παρέδωσαν βαριά κληρονομιά και πολύτιμες παρακαταθήκες πίστεως, πατριωτικού ήθους, αγωνιστικότητας, υπομονής και ελπίδας, για τις δύσκολες ώρες που περνάμε σήμερα, ως χώρα και ως λαός, λόγω της οικονομικής δυσπραγίας, αλλά και της ηθικής, κοινωνικής και πολιτισμικής απαξίωσης. Το μόνο που μας ζητούν είναι να μην επιτρέψουμε στη λήθη και στην αχλή του χρόνου να εκφυλίσουν την ιστορική μνήμη, να ευτελίσουν την προσφορά τους και να αποπροσανατολίσουν τις υποχρεώσεις μας.

Η συντήρηση της ιστορικής μνήμης δεν αποτελεί παραχώρηση στη μισαλλοδοξία και στον φανατισμό, αλλά είναι ευλαβικό κερύ που τονίζει την ευγνωμοσύνη μας στους αγωνιστές της ελευθερίας και τονώνει το ηθικό και πατριωτικό μας φρόνημα. Και να είμαστε βέβαιοι, ότι ο σεβασμός στην εθνική μνήμη, μας ολοκληρώνει και μας στερεώνει για το παρόν, μας εμπνέει και μας καθοδηγεί για το μέλλον.